

змінити, щоб команда працювала краще й ефективніше [6].

Реалістична комп'ютерна симуляція допомагає опанувати певні навички за нижчих ризику і вартості – протягом одного дня можна виконати численні операції без ризику для «пацієнта». Крім того, використання тренажера забезпечує об'єктивну оцінку результатів навчання, дозволяє провести сертифікацію тощо [5].

Отже, використання сучасних технологій управління навчальним процесом з оперативної хірургії та клінічної анатомії є нагальною потребою сьогодення. Вони сприяють творчій самореалізації студентів-медиків, глибокому засвоєнню ними додаткових знань, підвищують інтерес і мотивують до процесу навчання, сприяють виробленню власної точки зору, кращій професійній підготовці.

Список використаної літератури

1. Альберг Г. Отработка эндохирургических практических навыков с использованием виртуальных технологий / Г. Альберг // Виртуальные технологии в медицине. – 2009. – № 1 (1). – С. 8.
2. Ахтемійчук Ю.Т. Практичні навички з оперативної хірургії / Ю.Т.Ахтемійчук, В. П. Пішак, О. М. Слободян. – Чернівці: Місо, 2005. – С. 15.
3. Гнатюк М.С. Оперативна хірургія та топографічна анатомія – важлива навчальна дисципліна в освоєнні практичних навиків / М.С.Гнатюк, Ю.О.Данилевич, Л.В.Татарчук // Медична освіта. – 2013. – №3. – С. 25-27.
4. Жемела А.П. Використання технології стимуляційного навчання при вивченні клінічної анатомії і оперативної хірургії / А.П. Жемела, М.М.Коптев, О.М.Проніна [та ін.] // Матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Інновації у вищій медичній та фармацевтичній освіті України». – Тернопіль, 16-17 травня 2019 р. – С. 298-299.
5. Завгородня Н.Г. Использование компьютерных симуляторов в самостоятельной работе врачей-интернов и курсантов на кафедре офтальмологии / Н.Г.Завгородня, О.А.Рудычева, Н.С.Луценко [и др.] // Матеріали VII навч.-метод. конф. ДЗ «ЗМАПО МОЗ України». – Запоріжжя, 2010. – С. 31-32.
6. Корда М.М. Організація стимуляційного навчання у ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я.Горбачевського МОЗ України» / М.М.Корда, А.Г.Шульгай, А.А.Гудима [та ін.] // Матеріали XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Сучасні підходи до вищої медичної освіти в Україні», присвяченої 60-річчю ТДМУ (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку. – Тернопіль, 18-19 травня 2017 р. – Т. I. – С. 15-18.
7. Шекера О.Г. Роль симуляційних методів навчання на післядипломному етапі медичної освіти лікарів загальної практики – сімейних лікарів / О.Г.Шекера, Л.Ф.Матюха, Н.В.Малютіна [та ін.] // Збірник наукових праць співробітників НМАПО ім. П. Л. Шупика. – 2014. – Вип. 23 (1). – С. 643-647.

ВИКЛАДАЧ І СТУДЕНТ: СУПЕРНИКИ ЧИ ОДНОДУМЦІ?

Пустовойт Г.Л., Ярмола Т.І., Кострікова Ю.А., Талаш В.В., Ткаченко Л.А.

Українська медична стоматологічна академія

Висвітлено основні аспекти взаємовідносин між викладачем і студентською аудиторією. Розглядаються шляхи і напрями вдосконалення навчального процесу у вищій школі.

Ключові слова: викладач, компетентність, ефективність навчання.

The main aspects of the relationship between teacher and student audience are discussed in the article. Ways and directions of improvement of the educational process in higher education are considered.

Keywords: teacher, competence, learning effectiveness.

Абітурієнт, який подає документи до обраного вишу, робить вибір не лише своєї спеціальності, а й усього життєвого шляху. Успіхи студента, що вступив на той чи інший факультет, великою мірою залежать від ставлення викладачів до процесу навчання, процесу становлення спеціаліста.

М. І. Пирогов взаєминам між викладачами і студентами відводив одне з чільних місць у навчальному процесі вищої школи. Глибоко аналізуючи сутність цих взаємин, він писав, що в університеті одні представляють ступінь просвітництва й зрілості суспільства; інші – його молодість, потреби, спрямування, погляди, захоплення, пристрасті, вади тощо. Отже, між цими двома «представниками» в навчальному процесі мають складатися стосунки співробітництва і взаєморозуміння.

Викладач-професіонал – це, перш за все, носій спеціальних знань. Але є чимало прикладів того, коли виш запрошує до співпраці видатних фахівців і вчених, однак такі спеціалісти виявляються неспроможними до викладацької діяльності. Це відбувається тому, що справжній педагог має поєднувати глибокі знання зі спеціальності з володінням методами і прийомами викладацької діяльності. Саме таке поєднання дозволяє розвивати творчі здібності студентів, формувати загальнокультурні компетенції, створювати цілісний аспект знань і фундаментальних понять. Підкреслимо, що найважливішими професійними рисами викладача є активна життєва позиція, пунктуальність, працьовитість, товариськість і старанність. Викладач також має бути неодмінним носієм загальнокультурних знань. Ці риси мають бути для студентів підсвідомим прикладом для наслідування. Виховувати необхідно, перш за все, особистим прикладом.

Контакт між викладачем і студентською аудиторією – необхідна умова успішного викладання матеріалу. Він залежить від цікавості студентів до предмета, від наукового і педагогічного досвіду викладача, від цілої низки методичних прийомів, якими користується досвідчений викладач, щоб тримати увагу аудиторії в „робочій напрузі” [2].

Утримати увагу студентів протягом усього заняття набагато складніше. Перш за все викладач має зрозуміти, що студент не може однаково уважно слухати і сприймати навчальний матеріал протягом усього навчального часу. Як відомо, джерелом уваги стають сильні, яскраві й емоційні враження або зміна одних вражень іншими.

Викладання – процес активний з обох боків. Коли між викладачем і аудиторією немає контакту, заняття не дає користі.

Тема образу сучасного викладача в усі часи була важлива. Кожне покоління студентів має своє уявлення про те, яким має бути їхній викладач. Ще років двадцять-тридцять тому вважали, що педагог знає все. Тепер думка щодо того змінилася, адже ми дійшли слушного висновку – усього знати неможливо, ніхто не знає всього і не має до цього прагнути, але ми мусимо працювати в тому напрямі, який обрали. Оскільки світ дуже стрімко розвивається, ніхто не має права застигнути в саморозвитку і пізнанні нового. Це стосується і педагогів. Отож, сучасний викладач – це той, хто розвиває себе й до цього спонукає своїх студентів. Нині серед викладачів є чимало таких, які, маючи наукові ступені, вчені звання, здобувають додаткову освіту, самостійно чи офіційно навчаючись, а також вивчають іноземні мови, беруть участь у тренінгах, цікавих освітніх проєктах.

Справжній викладач завжди в пошуку. Тому він вилучить зі своєї дисципліни теми, які давно втратили актуальність чи з якими давно всі обізнані. На думку студентів, сучасні викладачі мають використовувати новітні методи викладання, наприклад, презентації, не читати лекцію сухо, майже не підводячи голови від свого конспекту, а робити її жвавою, у формі діалогу [4].

Студенти цінують професіоналізм викладача, його вміння вивести слухачів за межі підручника-посібника, створити інтерес до свого предмета, зацікавити реальною справою, спільними діями, в яких вони могли б бути нарівні.

Викладачі мають цікавитися новинами у своїй дисципліні, уміти викладати свій предмет зрозуміло і доступно, бути готовими допомогти студентові, коли йому щось не вдається, і спонукати до більшого тих студентів, у яких бачить потенціал.

Сучасні студенти вже з другого-третього курсу починають цікавитися наукою, пишуть перші статті. Часто кажуть, що до цього їх спонукали викладачі. Та й викладачі пояснюють: мовляв, бачу, що студент тямущий, схильний до науки, тому й заохочую його. Отож, у тому, що сьогодні в УМСА активно розвивається студентська наука, чимала заслуга викладачів.

Викладач мусить бути справедливий, порядний, чесний, розуміти студентів, адекватно оцінювати їх і бути другом. Ці риси здебільшого зазначають студенти. Їм важливо в особі викладача мати не лише чудового лектора, а й порадника, того, хто їх спонукає до чогось – наприклад, до тої ж науки чи професійного саморозвитку, творчості.

Ще одна вимога до викладача – повага до особистості. Це вміння реагувати на потреби студентів, дослухатися до їхньої думки, навіть інколи, якщо потрібно, відійти від теми заняття і поговорити про те, чим переймається молодь. До основних психолого-педагогічних якостей викладача належать його коректність, тактовність і моральність. Яким би не був студент, викладач не може дозволити собі принизити чи образити його без втрати свого авторитету як професіонала.

Творчий підхід викладача до проведення навчального процесу обов'язково несе позитивний заряд і викликає зацікавленість студентської аудиторії в сприйнятті та вивченні предмета. Головною ознакою творчої особистості є наявність мотивації й захопленість. Творчого учня може виховати тільки творчий педагог, який володіє педагогічною креативністю. Креативна організація освітнього процесу передбачає включення в освітнє середовище самостійного управління творчим процесом, формування психологічної й інтелектуальної незалежності студентів, розвиток навичок роботи з різноманітною, а іноді й суперечливою інформацією [5].

Особливість педагогічної творчості викладача вищу полягає в тому, що особистість студента одночасно стає об'єктом і суб'єктом його професійної діяльності. Це найскладніший вид творчої активності, оскільки він спрямований на формування особистості молодого лікаря. У педагогічну діяльність викладача, який має творчий підхід до висвітлення свого предмета, включені різноманітні функції: формувальна, діагностична, прогностична, конструкторна, організаційна, комунікативна, дослідницька, аналітична.

Розробляючи методичні рекомендації для студентів з виконання практичних ситуаційних завдань, необхідно використовувати проблемні задачі, що мають певну невизначеність вихідних даних, активізують пошукову діяльність студента. Творчий підхід до складання проблемних завдань передбачає їх невідоме, багатоваріантне рішення, вибір якого має сприяти формуванню в студентів таких логічних операцій як мислення, аналіз, синтез і порівняння. У вирішенні проблемних завдань вітаємо оригінальність і творчий підхід.

Важлива також роль самостійного навчання. Майбутній фахівець має навчитися самостійно здобувати знання, уміти працювати з інформацією, щоб надалі не втрачати рівень компетентності й прагнути до підвищення своєї кваліфікації.

Для формування практичних навичок клінічного обстеження пацієнтів, інтерпретації результатів дослідження, передбачених навчальною програмою, крім традиційних методик безпосереднього обстеження, за наявності технічних можливостей і відповідного обладнання, студентам можна запропонувати детальний аналіз відеозапису клінічного розбору пацієнта або виконання складної діагностичної чи лікувальної процедури.

Для кращого засвоєння лекційного курсу і на практичних заняттях має широко застосовуватись ілюстративний матеріал. Використання ефективних комп'ютерних технологій допомагає викладачу вирішити багато завдань, пов'язаних із покращенням засвоєння теоретичного матеріалу. Наявність добре підбраного мультимедійного ілюстративного матеріалу на практичному занятті дозволяє підвищити зацікавленість студентів до предмета, сприяє закріпленню матеріалу. Ці технології особливо цінні й необхідні, коли під час проведення практичних занять у клініці немає хворих із тією чи іншою патологією [3].

Активізація уваги студентів на занятті значною мірою забезпечується високим науковим рівнем матеріалу, що вивчається. Наукову неспроможність заняття студенти ніколи не вибачують. Вони дуже швидко помічають тих викладачів, які передають тільки чужі думки.

Отже, викладач залежно від ситуації на занятті постає перед студентською аудиторією в ролі мовного партнера, або консультанта і помічника, або ініціатора спілкування, а за необхідності – і в ролі арбітра. Наслідком доброзичливих стосунків між викладачем і студентами стає підвищення рівня їхньої мотивації до навчального процесу, студенти почуваються вільно і розкуто, не відчувають страху зробити помилку.

Постійне підвищення педагогічної майстерності професорсько-викладацького складу – одне з головних завдань менеджменту якісного вишу, оскільки від рівня професійних і педагогічних знань залежить організація освітнього процесу на кафедрах і факультетах [1].

Список використаної літератури

1. Балуєва О.В. Формування стратегічних напрямів діяльності вищих медичних навчальних закладів, спрямованих на удосконалення підготовки медичних кадрів/ О. В. Балуєва // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2010. – №3. – С. 10 - 12.
2. Дьяченко М.И. Психология высшей школы / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. – Минск, 2003. – 228 с.
3. Миленкова Р.В. Інноваційна культура: методичний супровід формування : навч.-метод. посіб. / Р.В. Миленкова. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 75 с.
4. Сисоєва С.О. Творчий розвиток особистості в процесі неперервної професійної освіти / С.О. Сисоєва // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Зб. навч. пр. / За ред. І.А.Зязюна і Н.Г. Ничкало.– У 2 ч. – Ч.1. – К., 2001. – С. 45 -53.
5. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи : навч. посібник / Т. І. Туркот. – К. : Кондор, 2011. – 628 с.

**ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
В САМОСТІЙНУ ПІДГОТОВКУ СТУДЕНТІВ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ**

Ряднова В.В., Безега Н.М., Безкоровайна І.М., Стебловська І.С., Пера-Васильченко А.В.

Українська медична стоматологічна академія

Адаптація вітчизняної освіти до сучасних умов інформаційного суспільства потребує впровадження нових форм організації навчання студентів. Серед них – дистанційне навчання, яке за допомогою сучасних телекомунікацій створює інформаційне освітнє середовище задля доставки навчального матеріалу й спілкування між викладачем та студентами і становить якісно нову технологію навчання.

Ключові слова: інформаційне суспільство, вища медична освіта України, дистанційне навчання, інформаційні технології, чат-заняття, веб-заняття, телеконференції.

Adaptation of national education to the current conditions of the information society requires the introduction of new forms of student learning organization. Among these new forms is distance learning, which, with the help of modern telecommunications, creates an informational educational environment for the delivery of educational material and communication between the teacher and the students and constitutes a qualitatively new technology of teaching.

Keywords: information society, higher medical education of Ukraine, distance learning, information technology, chat sessions, web sessions, teleconferences.

Зі стрімким розвитком інформаційного суспільства зростає кількість інформації, яку сприймає людина протягом свого життя. Відповідно те ж саме відбувається і в освіті: з'являються нові навчальні предмети, збільшується кількість різноманітних посібників і навчальних матеріалів, які потрібно засвоїти студентам протягом свого навчання, усе більше часу відводиться на його самостійне опрацювання. Саме на це і спрямоване дистанційне навчання за окремими теоретичними предметами і курсами, яке дає змогу засвоїти навчальну інформацію без відвідування навчального закладу.

Основні принципи дистанційного навчання такі: гуманізм, пріоритетність педагогічного підходу до проектування освітнього процесу в дистанційному навчанні, педагогічна доцільність застосування нових інформаційних технологій, вибір змісту освіти, забезпечення захисту інформації, що циркулює в дистанційному навчанні, стартовий рівень освіти, відповідність технологій навчанню, мобільність навчання. Основні види забезпечення дистанційного навчання: методичне, програмне, технічне, інформаційне, організаційне тощо [1].

За дистанційної системи навчання діяльність викладача стає більш творчою, методи викладання в основному обираються проблемні, використовуються активні форми навчання. Нові технології, покладені в основу дистанційного навчання, істотно змінюють характер взаємодії викладача і студента, орієнтуючи їх на рівноправну колективну навчальну роботу завдяки застосуванню інтерактивних, телекомунікаційних та інформаційно-комунікативних навчальних технологій, комп'ютерних тренажерів, технологій активного й інклюзивного навчання та ін. [4].

Моделі дистанційного навчання через Інтернет різноманітні. Найбільш типові з них можна умовно розділити на дві групи: безконтактні (такі, що виключають очне спілкування викладача і студентів) і контактні моделі (при періодичних особистих зустрічах викладача і студентів). До безконтактного навчання належать: 1) модель вилученого класу, що припускає роботу викладача з групою студентів тільки через Інтернет; 2) модель спрямовуючого самонавчання, коли викладач виступає в ролі наставника-тьютора (від англ. tutor) кількох студентів, які навчаються самостійно, але одержують періодичні консультації за допомогою Інтернет-комунікацій. Той, кого навчають, прямо одержує інформацію і працює з нею, спілкується з колегами, викладачами, відчуваючи себе активним учасником подій у віртуальному середовищі.

Дистанційну освіту від традиційних форм відрізняють характерні риси.

1. Гнучкість. Можливість займатися в зручний для себе час, у зручному місці й темпі. Час для освоєння дисципліни не регламентований.

2. Модульність. Можливість формувати навчальний план, що відповідає індивідуальним або груповим потребам, з набору незалежних навчальних курсів-модулів.

3. Паралельність. Паралельне з професійною діяльністю навчання, тобто без відриву від виробництва.

4. Охоплення. Одночасне звернення до багатьох джерел навчальної інформації (електронних бібліотек, банків даних, баз знань тощо) великої кількості тих, хто навчається.

5. Економічність. Ефективне використання навчальних площадок, технічних і транспортних засобів, концентроване й уніфіковане подання навчальної інформації та мультимедіа доступ до неї знижують витрати на підготовку фахівців.